

Poselství Svatého otce Františka ke Světovému dni modliteb za péči o stvoření

K našemu společnému domovu bud' me milosrdní

Ve společenství s pravoslavnými bratřími a sestrami a za účasti dalších křesťanských církví a komunit slaví dnes katolická církev výroční „Světový den modliteb za péči o stvoření“. Při této příležitosti chceme nabídnout „jednotlivým věřícím i celým společenstvím vzácnou příležitost k obnově osobního rozhodnutí být strážci stvoření, pozvedat k Bohu svůj dík za nádherné dílo, které On svěřil do naší péče, a prosit ho o pomoc při ochraně stvoření a o jeho milosrdenství ke hříchům spáchaným proti světu, v němž žijeme.“¹

Je velmi povzbuzující, že péči o budoucnost naší planety sdílejí i ostatní církve a křesťanská společenství, také spolu s jinými náboženstvími. V posledních letech totiž vzniklo z podnětu náboženských představitelů a organizací mnoho iniciativ s cílem burcovat veřejné mínění k vědomí o nebezpečích vznikajících nezodpovědným využíváním planety. Chtěl bych se zde zmínit o patriarchovi Bartolomějovi a jeho předchůdci Demetriovi, kteří se po mnoho let trvale vyslovovali proti hříchu, jímž vznikají škody na stvoření, a obraceli pozornost k morální a duchovní krizi, jež je základem problémů se životním prostředím a jeho znehodnocování. Třetí Evropské ekumenické shromáždění (Sibiu 2007) nabídlo jako odpověď na rostoucí pozornost vůči integritě stvoření zavedení pětítýdenního „Času pro stvoření“ v období od 1. září (pravoslavná památka Božího stvoření) do 4. října (památka Františka z Assisi v katolické církvi i v některých západních tradicích). Tato iniciativa, podporovaná Světovou radou církví, inspirovala od samého počátku v různých

¹ List vyhlašující „Světový den modliteb za péči o stvoření“, 6. srpna 2015.

částech světa mnoho ekumenických aktivit. Důvodem k radosti může být rovněž skutečnost, že takovéto iniciativy napomáhající správnému postoji vůči životnímu prostředí, podporující chudé a prosazující zodpovědný postoj ke společnosti rovněž umožňují v celém světě setkání lidí z různých náboženských prostředí, především mladých. Křesťané i nekřesťané, věřící lidé i lidé dobré vůle musí být sjednoceni v prokazování milosrdenství našemu společnému domovu – zemi – a plně doceňovat svět, v němž žijeme, jako místo pro sdílení a společenství.

1. Země křičí...

Tímto poselstvím znovu navazuji s každým člověkem žijícím na této planetě dialog o bolestech sužujících chudé a o ničení životního prostředí. Bůh nám daroval kvetoucí zahradu, ale my ji proměňujeme ve znečištěnou planinu „trosek, pouště a špíny“ (enc. *Laudato si'*,161). Nemůžeme se vzdávat anebo být lhostejní ke ztrátě biodiverzity a k ničení ekosystémů, které často způsobuje naše nezodpovědné a sobecké chování. „Kvůli nám tisíce druhů už nevzdají Bohu slávu svou existencí ani nám nebudou moci předat svoje poselství. Na to nemáme právo“ (*tamtéž*,33).

Planeta se nadále zahřívá, částečně kvůli lidské činnosti: rok 2015 byl nejteplejším kdy zaznamenaným a rok 2016 bude pravděpodobně ještě teplejší. Tím se vyvolává sucho, záplavy, požáry a stále závažnější extrémní meteorologické jevy. Klimatické změny rovněž přispívají k trýznivé krizi nucené migrace. Chudí tohoto světa, kteří jsou za klimatické změny nejméně zodpovědní, patří k těm nejzranitelnějším a už nesou jejich následky.

Jak zdůrazňuje integrální ekologie, lidské bytosti jsou silně propojeny mezi sebou i se stvořením v jeho celku. Když špatně nakládáme s přírodou, trýzníme tím i lidské bytosti. Každý tvor má zároveň svou vlastní vnitřní

hodnotu, kterou je třeba respektovat. Naslouchejme „jak křiku země, tak i křiku chudých“ (*tamtéž*,49) a snažme se pozorně pochopit, jak můžeme dát včasnou a příhodnou odpověď.

2. ...protože jsme zhřešili

Bůh nám dal zemi, abychom ji s úctou a rovnováhou obdělávali a chránili (srov. *Gen 2,15*). Obdělávat ji „příliš“ – to znamená využívat ji krátkozrace a sobecky – a chránit ji málo je hřích.

Nám drahý ekumenický patriarcha Bartoloměj odvážně a opakovaně prorocky vynášel na světlo naše hříchy proti stvoření: „Že lidské bytosti ničí biologickou diverzitu Božího stvoření; že lidské bytosti vydávají v nebezpečí zemi a přispívají ke klimatickým změnám tím, že zbavují zemi jejích přírodních lesů anebo ničí vlhké zóny; že lidské bytosti znečišťují vodu, půdu a vzduch: to všechno jsou hříchy“. Neboť „zločin proti přírodě je zločinem proti nám samým a hříchem proti Bohu.“²

Tváří v tvář tomu, co se děje v našem domově, vyzývá Svatý rok milosrdenství věřící křesťany „ke hlubokému vnitřnímu obrácení“ (*Laudato si'*, 217), k němuž zvláště napomáhá svátost pokání. Naučme se v letošním Svatém roce usilovat o Boží milosrdenství k hříchům proti stvoření, které jsme dosud nedokázali rozpoznat a vyznat se z nich. A snažme se vykonat konkrétní kroky na cestě ekologického obrácení, jež vyžaduje jasně si uvědomit svou zodpovědnost vůči nám samým, vůči bližnímu, vůči stvoření i vůči Stvořiteli (srov. *tamtéž*, 10; 229).

² Projev v Santa Barbara, Kalifornie (8. listopadu 1997).

3. Zpytování svědomí a pokání

Prvním krokem na této cestě je pokaždé zpytování svědomí, které „implikuje vděčnost a nezištnost, to znamená uznání, že svět je darem, který jsme přijali od Otcovy lásky, což následně vede k nezištné ochotě zříkat se a k štědrým projevům. ... Implikuje též láskyplné vědomí toho, že nejsme izolováni od ostatních tvorů, ale s ostatními bytostmi vesmíru tvoříme úžasné univerzální společenství. Věřící nekontempluje svět zvenčí, ale zevnitř, přičemž uznává pouta, jimiž nás Otec sjednotil se všemi bytostmi“ (*tamtéž*,220).

K takovému Otci plnému milosrdenství a dobroty, jenž očekává návrat každého ze svých synů, se můžeme obracet tím, že uznáváme své hříchy proti stvoření, proti chudým i proti budoucím generacím. „V míře, v níž všichni způsobujeme malé ekologické škody“, jsme povoláni uznat „náš malý nebo velký příspěvek k zanedbávání a ničení životního prostředí.“³ To je první krok na cestě k obrácení.

V roce 2000, který byl rovněž Svatým rokem, vyzval můj předchůdce svatý Jan Pavel II. katolíky k odčinění minulé i současné náboženské nesnášenlivosti, jakož i nespravedlností spáchaných vůči židům, ženám, domorodým národům, imigrantům, chudým a nenarozeným. Při letošním Svatém roce milosrdenství každého vyzývám k něčemu obdobnému: jako jednotlivci přivyklí k životnímu stylu zavedenému pochybnou kulturou blahobytu anebo „kvůli nezřízené touze konzumovat více, než kolik je skutečně třeba“ (*tamtéž*,123) a jako součást systému, „který vnutil logiku zisku za každou cenu, aniž by se bralo v úvahu sociální vyloučení nebo ničení přírody“⁴, činně pokání za zlo, které způsobujeme našemu společnému domovu.

³ Bartoloměj I., *Poselství ke Dni modliteb za záchranu stvoření* (1. září 2012).

⁴ *Projev*, Mezinárodní setkání lidových hnutí, Santa Cruz de la Sierra (Bolívie), 9. července 2015.

Po vykonání seriózního zpytování svědomí a připravení k takovému pokání můžeme vyznat své hříchy proti Stvořiteli, proti stvoření a proti svým bratřím a sestrám. „Katechismus katolické církve nám ukazuje zpovědnici jako místo, kde nás pravda osvobozuje setkáním.“⁵ Víme, že „Bůh je větší než náš hřích“⁶, než všechny hříchy, včetně těch proti stvoření. Vyznáváme je, protože se kajeme a chceme se změnit. Milosrdná Boží milost, kterou obdržíme ve svátosti, nám k tomu pomůže.

4. Změnit kurz

Zpytování svědomí, pokání a vyznání Otci bohatému na milosrdenství vedou *k pevnému předsevzetí změnit život*. To se musí projevit v konkrétních postojích a v chování více respektujícím stvoření, jako například obezřetně používat plasty a papír, nemrhat vodou, jídlem a elektrickou energií, třídit odpad, zacházet starostlivě s ostatními živočichy, používat veřejnou dopravu, sdílet vozidlo s více lidmi atd. (srov. enc. *Laudato si'*,211). Nesmíme si myslet, že tyto snahy jsou příliš malé na to, aby zlepšily svět. Takové skutky „šíří ve společnosti dobro, které vždy ponese ovoce nezávisle na tom, co jsme schopni vidět“ (*tamtéž*,212), a povzbuzují „k prorockému a kontemplativnímu životnímu stylu, takže člověk se dovede hluboce radovat, aniž by byl posedlý spotřebou“ (*tamtéž*,222).

Rozhodnutí změnit život rovněž musí proniknout do způsobu, jímž přispíváme k vytváření kultury a společnosti, do níž patříme; vždyť „péče o přírodu je součástí životního stylu, jenž zahrnuje schopnost žít společně a ve společenství“ (*tamtéž*,228). Ekonomika a politika, společnost a kultura nemohou být ovládány mentalitou krátkodobosti, snahou o rychlý návrat financí nebo

⁵ *Třetí meditace*, Duchovní obnova u příležitosti Svatého roku kněží, bazilika svatého Pavla za hradbami,2. června 2016.

⁶ *Audience*, 30. března 2016.

touhou být opět zvolen. Naopak, musí být nutně přeorientovány na společné dobro, které zahrnuje udržitelnost stvoření a péči o něj.

Konkrétním příkladem je „ekologický dluh“ mezi Severem a Jihem (srov. *tamtéž*,51-52). Jeho vyrovnání by vyžadovalo péči o životní prostředí chudších zemí a poskytnutí finančních zdrojů a technické pomoci, jež by jim pomohly řešit důsledky klimatických změn a napomáhat jejich udržitelnému rozvoji.

Ochrana společného domova vyžaduje rostoucí politický konsensus. V tomto smyslu je důvodem ke spokojenosti, že v září 2015 přijaly země celého světa Cíle udržitelného rozvoje a že v prosinci 2015 schválily Pařížskou dohodu o klimatických změnách, jež si klade náročný, avšak zásadně důležitý cíl zastavit růst globální teploty. Vlády teď mají za povinnost respektovat přijaté závazky, zatímco podniky musí zodpovědně vykonat svou část; a na občanech je, aby vyžadovali jejich dodržování a dokonce směřování ke stále náročnějším cílům.

Změnit kurz tedy spočívá v tom, že se bude „důsledně respektovat prvotní příkázání ochrany veškerého stvoření před každým zlem, a to pro dobro naše i pro dobro všech lidských bytostí“.⁷ Abychom neztratili cíl z očí, může nám v tom pomoci jedna otázka: „Jaký svět chceme předat těm, kdo přijdou po nás, dětem, které nyní vyrůstají?“ (enc. *Laudato si'*,160).

5. Nový skutek milosrdenství

„Nic nesjednocuje s Bohem více než skutek milosrdenství, ať už jde o milosrdenství, kterým nám Pán odpouští naše hříchy, anebo o milost, kterou nám uděluje, abychom prokazovali skutky milosrdenství v Jeho jménu.“⁸

⁷ Bartoloměj I., *Poselství ke Dni modliteb za záchranu stvoření* (1. září 1997).

⁸ *První meditace*, Duchovní obnova u příležitosti Svatého roku kněží, bazilika svatého Pavla za hradbami,2. června 2016.

Když parafrázujeme slova svatého Jakuba, „milosrdenství bez skutků je mrtvé... V důsledku změn našeho globalizovaného světa se určité druhy materiální a duchovní chudoby rozmohly: dejme tedy prostor fantazii lásky, abychom rozpoznali nové způsoby čínorodosti. Tak se bude cesta milosrdenství stále více konkretizovat.“⁹

Křesťanský život zahrnuje praxi tradičních skutků tělesného a duchovního milosrdenství.¹⁰ „Obvykle přemýšlíme o skutcích milosrdenství jednotlivě v souvislosti s konkrétním dílem: nemocnice pro nemocné; jídelny pro hladové; noclehárny pro ty, kdo žijí na ulici; školy pro ty, kdo potřebují vzdělání; zpovědnice a duchovní vedení pro ty, kdo potřebují radu a odpuštění... Avšak díváme-li se na všechny dohromady, vidíme, že cílem milosrdenství je samotný lidský život jako celek.“¹¹

Samotný lidský život ve svém celku samozřejmě zahrnuje i péči o společný domov. Dovoluji si tedy navrhnout doplněk ke dvěma tradičním seznamům sedmi skutků milosrdenství a připojit ke každému z nich *péči o společný domov*.

Jako skutek duchovního milosrdenství vyžaduje péče o společný domov „vděčné nazírání na svět“ (enc. *Laudato si'*, 214), jež „nám umožňuje skrze všechny věci objevovat nějaké poučení, které nám chce Bůh sdělit“ (*tamtéž*, 85). Jako skutek tělesného milosrdenství vyžaduje péče o společný domov „jednoduchá každodenní gesta, skrze něž prolamujeme logiku násilí, vykořisťování a sobectví... a projevuje se ve všech skutcích, které usilují o budování lepšího světa“ (*tamtéž*, 230-231).

⁹ *Audience*, 30. června 2016.

¹⁰ Skutky tělesného milosrdenství jsou: sytit hladové; napájet žíznivé; oblékat nahé; přijímat poutníky; navštěvovat nemocné; navštěvovat vězně; pohřbívat mrtvé. Skutky duchovního milosrdenství jsou: poskytovat radu pochybujícím; poučovat nevědomé; napomínat hříšníky; potěšovat zarmoucené; odpouštět urážky; trpělivě snášet obtížné lidi; prosit Boha za živé i mrtvé.

¹¹ *Třetí meditace*, Duchovní obnova u příležitosti Svatého roku kněží, bazilika svatého Pavla za hradbami, 2. června 2016.

6. Na závěr se pomodleme

Navzdory našim hříchům a obrovským výzvám, které před sebou máme, neztrácejme nikdy naději: „Stvořitel nás neopouští, nikdy ve svém plánu lásky nečiní krok zpět, nelituje, že nás stvořil... protože se definitivně spojil s naší zemí, a jeho láska nás vždy vede k nalézání nových cest“ (*tamtéž*, 13; 245).

Zvláště 1. září a potom po celý rok se modleme:

„Bože chudých, pomáhej nám
vysvobozovat opuštěné a zapomenuté této země,
kteří mají v tvých očích tak velkou hodnotu. ...
Bože lásky, ukaž nám naše místo na tomto světě,
kde jsme nástroji tvé lásky vůči všem bytostem této země“ (*tamtéž*, 246).
Bože milosrdenství, dovol nám přijímat tvé odpuštění
a předávat tvé milosrdenství do celého našeho společného domova.
Buď pochválen.

Amen.

Ve Vatikánu 1. září 2016